



Saim Uysal

## Küresel gıda güvensizliği ve krizi

Birleşmiş milletlerin öncülüğü ve koordinatörlüğünde hazırlanan “2022 Küresel Gıda Krizi” başlıklı rapor gelecekteki gıda güvensizliği ve açlık tehlikesini gözler önüne serdi. 14 Mayıs “Çiftçiler Günü”nün hatırlattığı küresel gıda, su ve iklim değişikliği sorunları gittikçe kronikleşiyor. 2021 yılında 53 ülkede ve bölgede yaklaşık 193 milyon insan gıda güvensizliği yaşadı. Bu sayı 2020 yılından 40 milyon kişi fazla. Raporda; çatışmalar, aşırı hava koşulları ve iklim değişikliği, Covid-19 salgınının yarattığı ekonomik nedenler olarak sıralandı. Bu analizin Rusya-Ukrayna savaşı öncesi yapılmış olması daha da düşündürücü. Savaş bu olumsuz koşulları daha da arttırdı. Yetkililer akut açlık seviyesinin eşi görülmemiş bir düzeye yükseldiğini, aşırı yükselen gıda ve enerji maliyetleri nedeniyle küresel krizin önüne geçmek için acilen bir finansman programının gündeme getirilmesi gerektiğini ifade ediyorlar. Özellikle gıda ve tarımsal ithalata yüksek oranda bağımlı olan ülkelerin küresel gıda şoklarına karşı kırılganlıkları Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında daha da yoğunlaştı. Bugün dünyamızda iklim değişikliğinin yarattığı, biyolojik çeşitlilik, arı ölümleri ve çiftçi sayılarının düşmesi gibi önemli sorunlar var.

Ukrayna ve Rusya'nın küresel buğday üretiminin yüzde 30'unu temsil etmesi ve dünya ihracatının üçte birinin bu iki ülkeden yapılmış olması bir tahıl krizinin alarm zillerini çaldırıyor. Gelişmiş ülkelerde gıda harcamaları hane gelirinin ancak yüzde 10'unu ifade ederken aralarında ülkemizin de bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde ise en az yüzde 40'ını kapsıyor. Dünya Gıda Programı icra direktörü David Beasley şu uyarılarda bulunuyor. “Ukrayna'nın tahıl siloları dolu. Küresel boyutta yüz milyonlarca insan açlığa doğru gidiyor. Zaman daralıyor. Ukrayna'nın limanları acilen giriş çıkışa açılmalı. İhtiyaç sahibi insanlara ulaşımı sağlanmalı. Aksi halde eylemsizliğin mahiyeti tahmin edilenden daha yüksek olacak.” G-7 ülkeleri de benzer uyarıda bulundular. Ülkemizde de yaklaşık 12 milyon civarında açlık sınırında

yaşayan insanımız var. Buna karşın tarımda kendi kendine yeter ülke olmaktan çıkıp tarım dahil her şeyi ithal eden ülke yapısına dönüştük. Bu nedenle en yüksek enflasyon oranlarının da birini gıda enflasyonundan (yüzde 89) yaşıyoruz.

Dünya ölçeğinde 2020 yılı itibariyle 7.8 milyar insan yaşıyor. Hububat, bitkisel yağ, şeker, süt ve et üretimi ihtiyacın yüzde 100'ü oranında. Buna karşın gıda israfı da son derece yüksek. Yaklaşık 931 milyar ton. Yüzde 135'i perakende gıdada, yüzde 26 sı restoran ve gıda hizmeti veren işletmelerde geriye kalan yüzde 61 i ise evlerde yaşıyor. İstisna küresel açgözlülüğün boyutlarını gösteriyor. Tarım eski bakanlarından Mehdi Eker'in Youtube da yer alan bir sunumu var. "Küresel Bir Sorun Olarak Tarım ve Gıda." Bu sunumda belirtildiği üzere FAO'ya göre insanların gıda güvenliğinin sağlanabilmesi, aktif ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için ihtiyacı olan sürekli, yeterli, besleyici, güvenilir gıdaya fiziksel ve ekonomik olarak ulaşabilmelerine bağlıdır. 2022 Şubat ayında dünyada gıda fiyatları tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaştı. Bu artışların daha da devam etmesi bekleniyor. Hububat ve bitkisel yağda ülkemizin yeterlilik oranları sırayla bölünmesinin mutlak suretle önlenmesi, mevcut bölünmüş olanların toplulaştırma yoluyla verimli hale getirilmesi, tüm tarım alanlarının modern sulama teknikleriyle sulanmasının sağlanması.

Kanaatimizce bu sorunlardan en önemlisi tarımsal işletme büyüklüğümüzün çok küçük olması 60 dekar. Ölçek verimliliği açısından çok olumsuz bir yapı arz ediyor. Bu ölçek İspanya'da 238, Almanya'da 457, Fransa'da 521, İngiltere'de 538, A.B.D.'de ise 1820 dekar. Son 5-6 senedir toplulaştırmanın yapılmaması önemli bir eksik.

Sonuç olarak tüm insanlığa yetecek gıda üretilmesine karşın o gıdanın paylaşımı, ulaşımı ve israf sorunlarının çözülmesi gerekiyor. Gıda üretimi ve temini yönünden ülkemizde halen alınması gereken başlıca tedbir tarımsal işletmelerin bölünmüşlüğüne önlenmesi, sulama ve kendine yeterlilik oranlarındaki açıkların kapatılması. Son yıllarda gündeme gelen küresel ekonomik ve gıda krizlerini düşünecek olursak tarımda ve gıda üretiminde ülkelerin ekonomik bağımsızlığının vazgeçilmez unsurlarından biri olduğu açıkça görülecektir.